

Klassekampen

Onsdag 13. april 2011. Nummer 87, Uke 15, Årgang 43

Forsiden:

“En sviktende forståelse av hva penger er, har gitt en feil forståelse av hva oljepengene er og kan brukes til. “

SIDE 12 Arno Mong Daastøl

SIDE 12:

“Handlingsregelen” er basert på” økonomiske misforståelser, og skader verdiskaping og sysselsetting

Oljefondet og LOs passivitet

Arno Mong Daastøl
MED ANDRE ORD

FAKTA:

Debatt om oljefondet:

Statens pensjonsfond («Oljefondet») består av statens samlede oljeinntekter og fondets egen avkastning. Finansdepartementet forvalter fondet ved hjelp av Folketrygdfondet og Norges Bank.

Debatten omkring bruk av oljepenger lider av at man ikke forstår finansiell logikk og

internasjonal regnskapsføring, mener Arno Mong Daastøl.

Bruken av oljepenger skaper ikke inflasjon og press i norsk økonomi, men skaper arbeidsplasser hos våre hos våre handelspartnere og senker norsk kostnadsnivå, hevder Daastøl.

Han utfordrer spesielt LO til å kreve en strategisk plan for å sikre verdiskaping og sysselsetting.

Forfatteren

Arno Mong Daastøl er doktorand ved Finanzwissenschaft, Universität Erfurt

Norge har nylig feiret

10årsjubileum for “handlingsregelen”, som fremmer moderat bruk av oljepenger. Finansminister Sigbjørn Johnsen uttrykker 29. mars hva et samlet mediakorps, fagekspertise og politikere mener i artikkelen “Handlingsregelen tjener oss vel”. Men er nå dette så sikkert?

Holder man en hammer bak-fram så kan det vel hende at man får slått inn en spiker, men litt bedre fagkunnskap kunne nok hjulpet. Handling krever at man forstår situasjonen. Handlingsregelen er derimot basert på sviktende innsikt i hva oljepenger er og kan brukes til.

I flere tiår har Stortinget styrt bruken av oljepenger etter forestillingen at stor bruk av oljepenger i norsk økonomi vil overopphete økonomien og gi pressproblemer og “Hollandsk syke” - med prisstigning for arbeid og eiendom, økt rente og kroneverdi. Det vil svekke norsk næringsliv i internasjonal konkurranse, og føre til arbeidsledighet og velferdstap. Derfor har oljepenger blitt syltet ned finansielt i utlandet, heller enn å bruke dem på reell etterspørsel og investere dem i langsiktig norsk verdiskaping. Tittelen på Professor Steinar Holdens artikkel (31. mars) “Plasser pengene i utlandet” er illustrerende.

Denne finansorienterte politikk for oljefondet ble nylig kritisert av

Professor Michael Hudson og Siv. Ing. Øystein Stray Spetalen, som ønsker en mer realøkonomisk og industrielt orientert politikk.

Hudsons og Spetalens argument var at sunne investeringer i infrastruktur senker kostnadene for næringslivet og samfunnets generelle prisnivå. Dermed øker produksjonskapasiteten og konkurranseevnen over tid. Spetalen og Hudson har den historiske erfaring på sin side – som i Storbritannia, USA, Tyskland, Sverige, Japan, Taiwan, Korea - og i dag Kina. – Dessuten, hvis oljepenger brukes til import som konkurrerer med norske produkter, kan også dette medføre lavere inflasjon.

“Enkle fakta om hvordan oljepengene faktisk brukes har blitt tåkelagt i offentlig debatt.”

I Aftenposten 18. mars kritiseres Michael Hudson av LOs sjefsøkonom Stein Reegård. Reegård fremmer det nevnte konvensjonelle standpunktet og hevder at Norge ikke har produksjonskapasitet til å bruke oljepengene, f.eks. på infrastruktur. “Handlingsregelen” som begrenser bruken av

oljepenger, er basert på slike konvensjonelle argumenter. Det er misforstått, og skader verdiskaping og sysselsetting - både i Norge og hos våre handelspartnere.

Reegård er i motsetning til Hudson ikke en erfaren ekspert på internasjonale betalingsbalanser - siden 1960-tallet. Reegård forstår ikke at fordi oljepengene er utenlandsk valuta, så er de krav på utenlandsk produksjon - ikke på norsk produksjon. Bruken av oljepenger hemmes dermed ikke av norsk produksjonskapasitet.

Debatten omkring oljefondet lider av at man ikke forstår finansiell logikk og internasjonal regnskapsføring. En sviktende forståelse av hva penger er, har gitt en feil forståelse av hva oljepengene er og kan brukes til.

Som all annen kreditt, er penger og valuta juridiske begrep som symboliserer sosiale relasjoner. De er ideer og ikke materielle ting - slik mange økonomer og politikere gir inntrykk av å tro. De er rettslige fordringer med krav på utsteder, for å godtgjøre ihendehaver med ressurser og produkter. Utenlands valuta er dermed krav på utenlands ressurser og produksjon.

Hudson og Spetalen har dermed nok et argument på sin side, fordi oljen jo ikke betales i norske penger. Oljepenger kan umulig skape press i Norge, av den enkle grunn at denne valutaen er krav på utenlandsk produksjon - og

dermed bare skaper etterspørsel og inflasjonspress i utlandet - helt motsatt den offisielle forklaringen. Økt bruk av oljepenger - inntjent utenlands valuta - leder til økt etterspørsel i utlandet.

Derfor fungerer bruk av oljepenger først og fremst som en vekststimulans for våre handelspartnere. Vår bruk av oljepenger til import hjelper derfor våre handelspartnere til å opprettholde produksjon og sysselsetting. Utfordringen for oss er å bruke oljepengene til å skape varig vekstevne også her hjemme.

Vi repeterer: Oljepenger kan bare brukes til import eller evt. gis bort utenlands. Norge eksporterer olje og gass og mottar betaling - i utenlandsk valuta: Norge eksporterer for å importere.

- Motsatt gir ikke u-hjelp i norske kroner økt sysselsetting i u-land, men økt press i Norge - fordi det er krav på norsk produksjon. Marshall-hjelpen fra USA til Europa (1947-1951) illustrerer dette: Den ga Europa sårt tiltrenge varer, og sørget for sysselsetting i USA.

Slike enkle og logiske fakta har i flere tiår blitt misforstått av norske økonomer og politikere. Det har ført til lange og helt unødvendige debatter og enormt mye bortkastet tid og ressurser, som burde vært brukt på virkelige problem. Det er trist at slikt kan skje - med dyre råd fra så mange eksperter.

Enkle fakta om hvordan oljepengene faktisk brukes har blitt tåkelig i offentlig debatt. Faktum er at oljeselskaper i Norge veksler deler av sine utenlands inntekter i Norges Bank for å betale oljeskatt i norske kroner. Disse norske kronene går så inn i statsbudsjettet, og skiller seg ikke fra andre skattekroner. Når politikerne snakker om bruk av oljepenger er det derfor disse norske kronene de snakker om - kroner som er utstedt av Norges Bank.

Hvor blir det så av den utenlandske valutaen som oljeselskapene vekslet inn? Jo, den går inn i Norges Banks såkalte "petrobufferportefølje", som er en del av valutareserven.

Den misforståtte bruken av oljepengene er grunnen til at styrende økonomer og politikerne hevder at økt bruk av oljepenger gir press i økonomien. Tilsynelatende brukes i dag oljepenger på lik fot med andre skattekroner, mens de egentlig sikrer at vi har løpende overskudd på vår betalingsbalanse med utlandet.

En liten digresjon: - Om vi antar at vi har en 50 % importlekkasje, og regjeringen hevder å ha brukt for eksempel "10 mrd ekstra oljepenger" direkte (over statsbudsjettet), så har den i realiteten bare brukt 5 mrd indirekte (gjennom å tappe valutareserven).

Forholdet er som følger: Så lenge statsbudsjettet brukes på etterspørsel etter norske varer og tjenester forblir disse oljepengene i utenlandsk valuta ubrukt. Men i den grad statsbudsjettet medfører økt import tappes Norges Banks valutareserve tilsvarende. Den valutaen som blir "til overs" investeres utenlands, og forøker oljefondet.

EN NY GIV?

Norge trenger en nasjonal import- og utviklingsplan med prioriterte investeringer. Norge har forsømt dette i 40 år – og i stedet anvendt en skadelig sparepolitikk skriver Arno Mong Daastøl.

**ILLUSTRASJON:
ARBEIDERPARTIETS
VALGKAMPPLAKAT FRA 1945
ARBARK**

Bruken av oljepenger er et spørsmål om hva Norge vil kjøpe i utlandet. For å øke framtidig verdiskaping bør man kjøpe kompetanse utenlands, i form av forskning og utdanning. Dessuten bør man investere i vedlikehold og forbedring av infrastruktur, som omfatter utdanning, forskning, helse, energi, transport og kommunikasjon. Det gir fellestjenester som alle bransjer er avhengige av, og det blir opptil enkeltbedrifter å benytte seg av forbedringene.

Det er avgjørende å kombinere disse feltene, slik at f.eks. bygging av transport både fremmer innovasjon, egen forskning, byråkratiets kompetanse, helse og miljøvern. - "PRT"- taxibaner er ett slikt eksempel, - automatiserte elbiler på opphøyde spor, velegnet til norsk terreng. I 2010 sertifiserte Sverige disse for offentlig transport og regjeringen erklærte dem som nasjonal prioritet. Sover Norge også her?

Fordi Norge avhenger mest av sine naboland, er det viktig å støtte en positiv utvikling av disse f.eks. gjennom utbygging av nordisk infrastruktur. Det kommer også oss selv til gode, gjennom bedre eksportmuligheter. Dessuten kan vi lære å lage langsiktige og sammenhengende planer i stedet for dagens klattvise utbedringer.

Erfaringene vi oppnår ved utbygging i kontrollerte nærområder, kan vi i neste

omgang bringe videre til verden. Vi kan lære av Kuwaits utviklingsfond og Kina, som i flere tiår har hjulpet mange underutviklede land til å bygge sine land.

Nærmest uansett risiko for tap og ulønnsomhet på prosjekt innen infrastruktur, kan de umulig bli verre enn oljefondets tap på 800 milliarder kroner under siste finanskrakk, uansett om man påstår at slike brente penger lar seg gjenopplive.

Erfaringen viser at flere store økonomiske krakk, samt naturlige og politiske omveltninger vil komme ... Så om Norge skulle sikre sine verdier ute, måtte Norge bli en politisk aktør ute, i gammel imperietradisjon. Det er hverken mulig eller ønskelig. Oljefondets verdier utenlands er dermed prisgitt utenlandske hendelser, som vi knapt kan påvirke.

Når Norge pøser tusenvis av milliarder kroner inn i allerede etablerte finanspapirer bidrar det til å blåse opp priser og ustabile bobler der. Dessuten, når betalingsmidler trekkes ut av realsektoren skaper det underkonsum og arbeidsledighet. Stortingets oljefondspolitikkk bidrar dermed til internasjonal ustabilitet, underkonsum og arbeidsledighet. Intet konstruktivt gjøres dermed med Norges og verdens problemer, snarere tvert imot.

Av hensyn både til oss selv og til omverdenen – og framfor alt av etiske grunner - er det på høy tid å gå fra en slik ensidig passiv og risikofylt finansiell plassering av oljeformuen, til å inkludere en aktiv industriell og produktiv bruk av oljepengene.

Økt bruk av oljepenger gir altså ikke inflasjonspress i norsk økonomi, fordi de er krav på utenlandsk produksjon – og øker derfor etterspørselen i utlandet. Bruken av oljeinntekter er ikke hemmet av produksjonskapasiteten hjemme, men vil tvert imot utvide den og øke norsk konkurransevne - hvis man investerer i infrastruktur i bred forstand. En klok strategi for import av investeringsvarer og kunnskap vil presse prisene ned hjemme, og øke norsk konkurransevne og verdiskapning – i tillegg til å gi våre handelspartnere arbeidsplasser.

For å ta imot produktiv import i stort omfang trengs en nasjonal import- og utviklingsplan med prioriterte investeringer – helst innen infrastruktur i bred forstand. Norge har forsømt dette i 40 år – og i stedet anvendt en skadelig sparepolitikk.

LO er i dette viktige spørsmålet helt passiv, og unnlater dermed å bruke oljefondet til å fremme de langsiktige interessene til medlemmene - i LO og i søsterorganisasjonene i utlandet. Som sjefsøkonom i LO, bør

Reegård kreve en slik utviklingsplan, som langsiktig kan sikre verdiskapning og arbeidsplasser.

Arno Mong Daastøl